

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 10. junija 2010*

V zadevi C-140/09,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Tribunale di Genova (Italija) z odločbo z dne 27. februarja 2009, ki je prispela na Sodišče 17. aprila 2009, v postopku

Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA

proti

Presidenza del Consiglio dei Ministri,

* Jezik postopka: italijanščina.

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, C. Toader, sodnica, K. Schiemann, P. Kūris (poročevalec) in L. Bay Larsen, sodniki,

generalni pravobranilec: N. Jääskinen,
sodni tajnik: M.-A. Gaudissart, vodja oddelka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 11. februarja 2010,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA V. Roppo, P. Canepa in S. Sardano, odvetniki,
- za italijansko vlado G. Palmieri, zastopnica, skupaj z G. De Bellisom, avvocato dello Stato,
- za Evropsko komisijo V. Di Bucci in E. Righini, zastopnika,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago prava Unije glede državnih pomoči.

- 2 Ta predlog je bil vložen v sporu med Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA (v nadaljevanju: TDM), pomorskim prevoznim podjetjem v stečaju, in Presidenza del Consiglio dei Ministri zaradi povračila škode, ki naj bi tej nastala zato, ker je Corte suprema di cassazione (kasacijsko sodišče) nepravilno razlagalo pravila Unije o konkurenci in državnih pomočeh in ker navedeno sodišče ni želelo predložiti zadeve Sodišču v skladu s členom 234, tretji odstavek, ES.

Nacionalni pravni okvir

- 3 Subvencije iz postopka v glavni stvari so bile dodeljene Tirrenia di Navigazione SpA (v nadaljevanju: Tirrenia), podjetju za pomorsko plovbo, ki je konkurent družbe TDM, na podlagi zakona št. 684 z dne 20. decembra 1974 o prestrukturiranju služb za pomorski promet pretežno nacionalnega interesa (GURI št. 336 z dne 24. decembra 1974, v nadaljevanju: zakon št. 684), natančneje njegovega člena 19.

4 Člen 7 zakona št. 684 določa:

„Minister, pristojen za trgovsko mornarico, lahko po posvetovanju z ministrom za finance in ministrom za podjetja z državno soudeležbo dodeli subvencije za opravljanje storitev iz predhodnega člena s sklenitvijo *ad hoc* letnih sporazumov.

Subvencije iz predhodnega odstavka morajo zagotavljati, da se storitve v triletnem obdobju opravljajo v uravnoteženih gospodarskih razmerah. Te subvencije se predhodno določijo na podlagi neto prihodkov, amortizacije naložb, obratovalnih in organizacijskih stroškov ter stroškov financiranja.

[...]

5 Člen 8 zakona št. 684 določa:

„Storitve prevozov med celino in večjimi ter manjšimi otoki iz člena 1(c) in morebitna podaljšanja, ki so potrebna iz tehničnih ali gospodarskih razlogov, morajo zagotavljati zadovoljitev potreb v zvezi z gospodarskim in socialnim razvojem zadevnih dežel in zlasti območja Mezzogiorno.

Minister, pristojen za trgovsko mornarico, lahko zato po posvetovanju z ministrom za finance in ministrom za podjetja z državno soudeležbo dodeli subvencije za opravljanje navedenih storitev s sklenitvijo *ad hoc* sporazuma za obdobje dvajsetih let.“

6 Člen 9 zakona št. 684 določa:

„Sporazum iz predhodnega člena mora vsebovati:

1. seznam povezav, ki jih je treba zagotoviti;
2. pogostost vsake povezave;
3. vrste plovil, ki se uporabljajo za posamezno povezavo;
4. subvencijo, ki mora biti določena na podlagi neto prihodkov, amortizacije naložb, obratovalnih in organizacijskih stroškov ter stroškov financiranja.

Vsako leto se do 30. junija opravi prilagoditev subvencije, ki se izplača za navedeno leto, če se je v preteklem letu vsaj ena od ekonomskih postavk iz sporazuma spremenila za več kot dvajsetino vrednosti, ki se je upoštevala pri določitvi predhodne subvencije.“

7 Člen 18 zakona št. 684 določa:

„Finančno breme, ki je posledica izvajanja tega zakona, se v višini 93 milijard lir pokrije s sredstvi, ki so že predvidena v točki 3061 načrta odhodkov ministrstva, pristojnega za trgovsko mornarico, za proračunsko leto 1975, in s sredstvi, ki bodo v ustrezni točki predvidena za naslednja proračunska leta.“

8 Člen 19 zakona št. 684 določa:

„Minister, pristojen za trgovsko mornarico, s soglasjem ministra za finance izplačuje do odobritve sporazumov, določenih v tem zakonu, predujme v obliki mesečnih obrokov za pretekli mesec, katerih vsota ne presega [devetdeset] odstotkov celotnega zneska, navedenega v členu 18.“

- 9 Glede zakona št. 684 je bil sprejet izvedbeni predpis, in sicer dekret predsednika republike št. 501 z dne 1. junija 1979 (GURI št. 285 z dne 18. oktobra 1979), katerega člen 7 natančneje določa, da se predujmi iz člena 19 navedenega zakona nakazujejo družbam, ki opravljajo storitve v pretežno nacionalnem interesu, do registracije aktov o sklenitvi novih sporazumov pri računskem sodišču.

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 10 Kot je razvidno iz sodbe z dne 13. junija 2006 v zadevi *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, ZOdl., str. I-5177), ki je bila že izdana na podlagi spora o glavni stvari in ki jo je treba upoštevati za obširnejšo predstavitev dejanskega stanja in postopka pred izdajo navedene sodbe, sta TDM in Tirrenia podjetji za pomorski prevoz, ki sta v 70. letih dvajsetega stoletja zagotavljali redne pomorske povezave med celinsko Italijo in otokoma Sardinijo in Sicilijo. Družba TDM je leta 1981 pred Tribunale di Napoli tožila družbo Tirrenia za plačilo odškodnine za škodo, ki naj bi jo v utrpela zaradi politike nizkih cen, ki jo je zadnjenavedena izvajala v letih od 1976 do 1980.
- 11 Družba TDM se je sklicevala na dejanja nelojalne konkurence in kršitev členov 85, 86, 90 in 92 Pogodbe EGS (postali člani 85, 86, 90 in 92 Pogodbe ES, ki so postali člani 81 ES, 82 ES, 86 ES in, po spremembi, 87 ES). Trdi zlasti, da je družba Tirrenia zlorabila prevladujoči položaj na zadevnem trgu s tem, da je izvajala politiko cen, bistveno nižjih od lastnih stroškov, in sicer s prejetimi javnimi subvencijami, katerih zakonitost naj bi bila sporna z vidika prava Unije. Vendar je bil njen predlog zavržen s sodbo z dne 26. maja 1993, ki jo je Corte d'appello di Napoli potrdilo 13. decembra 1996.
- 12 Pritožbo, ki jo je zoper to sodbo vložil stečajni upravitelj družbe TDM, je Corte suprema di cassazione zavrnilo s sodbo z dne 19. aprila 2000, s katero je med drugim zavrnilo predlog pritožnika za predložitev vprašanj v zvezi z razlago prava Unije Sodišču, z obrazložitvijo, da je odločitev sodišč, ki so odločala o utemeljenosti zahtevka, spoštovala upoštevne določbe in je bila v skladu s sodno prakso Sodišča.

- 13 Stečajni upravitelj družbe TDM, glede katere se je medtem začel stečajni postopek, je pri predložitvenem sodišču 15. aprila 2002 vložil tožbo zoper Italijansko republiko, da bi se tej državi članici naložilo plačilo odškodnine za škodo, ki naj bi nastala temu podjetju zaradi napak, ki jih je pri razlagi pravil Unije o konkurenci in državnih pomočeh storilo Corte suprema di cassazione, in zaradi kršitve obveznosti predložitve zadeve, ki jo ima to sodišče na podlagi člena 234, tretji odstavek, ES. Zatrjevana škoda po trditvah družbe TDM izvira iz nezmožnosti, da bi s tožbo zoper družbo Tirrenia dosegla povračilo škode, nastale zaradi nelojalne konkurence, ki jo je po mnenju družbe TDM izvajala navedena družba.
- 14 Predložitveno sodišče je 14. aprila 2003 Sodišču predložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe, na podlagi katerega je bila izdana zgoraj navedena sodba Traghetti del Mediterraneo, v kateri je Sodišče razsodilo:

„Pravo Skupnosti nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki na splošno odgovornost države članice za škodo, ki posameznikom nastane zaradi kršitve prava Skupnosti, ki jo zakrivi nacionalno sodišče, ki odloča na zadnji stopnji, izključuje zato, ker zadevna kršitev izhaja iz razlage pravnih pravil ali presoje dejstev in dokazov, ki ju opravi to sodišče.

Pravo Skupnosti prav tako nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki vzpostavitev te odgovornosti omejuje na primera naklepa in hude malomarnosti sodnika, če bi taka omejitev pripeljala do izključitve vzpostavitve odgovornosti zadevne države članice v drugih primerih, ko je prišlo do očitne kršitve upoštevnega prava, kakor je podrobneje opisana v točkah od 53 do 56 sodbe z dne 30. septembra 2003 v zadevi Köbler [C-224/01, Recueil, str. I-10239].“

- 15 Predložitveno sodišče je na podlagi te sodbe Sodišča s sodbo z dne 27. februarja 2009 ugotovilo, „da je podana kršitev države – njenih sodnih organov“, in z ločenim sklepom odredilo nadaljevanje postopka v zvezi z odškodninskim zahtevkom zaradi te kršitve. V tej fazi navedenega postopka je, ko so mu bila postavljena vprašanja glede razlage prava Unije v zvezi z državnimi pomočmi, zadevo ponovno predložilo Sodišču.
- 16 Predložitveno sodišče je v utemeljitev predloga za sprejetje predhodne odločbe navedlo, da iz prava in sodne prakse Unije ne more izluščiti enopomenskega odgovora na vprašanje, ali je ravnanje družbe Tirrenia tudi zaradi zadevnih državnih pomoči povzročilo izkrivljanje konkurence na skupnem trgu ali ne. Čeprav je Corte Suprema di Cassazione v sodbi z dne 19. aprila 2000 izključilo to možnost z obrazložitvijo, da so bile te subvencije namenjene dejavnosti kabotaže, ki se je opravljala znotraj ene same države članice, je predložitveno sodišče menilo, da se postavlja vprašanje, ali je zakon št. 684 in zlasti njegov člen 19 v skladu s členi od 86 ES do 88 ES.
- 17 Na eni strani se predložitvenemu sodišču postavlja vprašanje zakonitosti državnih pomoči, dodeljenih v obliki predujmov, ne da bi bila opredeljena natančna in stroga merila, ki bi preprečevala izkrivljanje konkurence. Poudarja, da lahko izplačilo takih pomoči privede do dodeljevanja subvencij brez kakršnega koli predhodnega preverjanja vodenja poslovanja podjetja, ki prejema pomoč, tako da bi lahko to podjetje – v prednosti zaradi pomoči – na trgu uveljavljalo politiko, usmerjeno k izločanju konkurentov. To sodišče navaja, da je treba glede na ugotovitve, ki jih je v zvezi s tem navedlo Corte Suprema di Cassazione, na to vprašanje odgovoriti ob upoštevanju dejstva, da mora prejemnik subvencij uporabljati tarife, ki jih predpiše upravni organ.

- 18 Na drugi strani predložitveno sodišče meni, da se lahko glede na sodbo z dne 24. julija 2003 v zadevi *Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, Recueil, str. I-7747) in ob upoštevanju povezav, ki jih je zagotavljala družba Tirrenia in ki sta upoštevni za odločitev v sporu o glavni stvari, in sicer Genova – Cagliari in Genova – Porto Torres, ter zemljepisne lege teh skupnosti v Evropski uniji, dejansko postavlja problem izkrivljanja konkurence zaradi vpliva subvencij na trgovino med državami članicami. Presojo glede tega pa prepušča Sodišču.
- 19 V teh okoliščinah je Tribunale di Genova odločilo, da prekine odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predloži to vprašanje:

„Ali je nacionalna določba o državnih pomočeh, kot je tista iz zakona št. 684 [...] in zlasti iz njegovega člena 19, ki določa, da je državne pomoči – čeprav le njihove predjme – mogoče dodeljevati brez sklenjenih sporazumov, in ne da bi bila predhodno opredeljena natančna in stroga merila, ki bi preprečevala, da bi dodeljevanje pomoči povzročalo izkrivljanje konkurence, v skladu z načeli prava Skupnosti, zlasti z določbami iz členov 86 ES, 87 ES in 88 ES ter iz naslova V (prej naslov IV) Pogodbe, in ali je v zvezi s tem pomembno dejstvo, da mora prejemnik pomoči uporabljati tarife, ki jih predpiše upravni organ?“

Vprašanje za predhodno odločanje

Predmet, formulacija in dopustnost vprašanja

- ²⁰ Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je Tribunale di Genova v postopku v glavni stvari že odločilo o odgovornosti Italije za to, da je Corte suprema di cassazione opustilo predložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 234, tretji odstavek, ES, s tem da je ugotovilo, prvič, obstoj pravnega pravila, na podlagi katerega so posameznikom podeljene pravice, drugič, obstoj dovolj resne kršitve tega pravila in, tretjič, obstoj neposredne vzročne zveze med kršitvijo obveznosti države in zatrjevano škodo, ki je izguba možnosti družbe TDM, da uspe s tožbo proti družbi Tirrenia. V tem okviru naj bi Tribunale di Genova tudi priznalo možnost, s sklicevanjem na sodbo z dne 11. julija 1996 v zadevi SFEI in drugi (C-39/94, Recueil, str. I-3547), da se na podlagi nacionalnega prava ugotovi nepogodbena odškodninska odgovornost prejemnika nezakonite državne pomoči.
- ²¹ Vendar predložitveno sodišče pred odločanjem o odškodninskem zahtevku družbe TDM Sodišču postavlja vprašanje o skladnosti nacionalne ureditve, kot je tista iz zakona št. 684, zlasti njegovega člena 19, s pravom Unije. Poleg tega se v bistvu sprašuje – kar ni razvidno iz postavljenega vprašanja, temveč iz razlogov predložitvene odločbe, ki so predstavljeni v točkah od 16 do 18 te sodbe – ali so subvencije iz postopka v glavni stvari vplivale na trgovino med državami članicami in povzročile izkrivljanje konkurence, in to vprašanje prepušča presoji Sodišča.

- 22 Glede na formulacijo vprašanja in na spraševanja predložitvenega sodišča je treba spomniti, prvič, da Sodišče ni pristojno za odločanje o skladnosti nacionalnih določb s pravom Unije (glej zlasti sodbo z dne 26. januarja 2010 v zadevi *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, C-118/08, ZOdl., str. I-635, točka 23 in navedena sodna praksa). Prav tako ni pristojno za presojo o združljivosti državne pomoči ali sistema pomoči s skupnim trgov, saj je ta presoja v izključni pristojnosti Evropske komisije, ki deluje pod nadzorom sodišč Skupnosti (glej sodbo z dne 23. marca 2006 v zadevi *Enirisorse*, C-237/04, ZOdl., str. I-2843, točka 23). Sodišče ni niti pristojno za presojanje dejanskega stanja iz postopka v glavni stvari ali za uporabo pravil prava Unije, katerih razlago je podalo, glede nacionalnih ukrepov ali položajev, saj je za ta vprašanja izključno pristojno nacionalno sodišče (glej sodbo z dne 30. marca 2006 v zadevi *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, C-451/03, ZOdl., str. I-2941, točka 69 in navedena sodna praksa).
- 23 Iz tega izhaja, da Sodišče ni pristojno za odločanje o skladnosti zakona št. 684 s pravom Unije ali o združljivosti zadevnih subvencij iz postopka v glavni stvari s skupnim trgov niti za presojo dejstev iz spora o glavni stvari, da bi ugotovilo, ali so navedene subvencije vplivale na trgovino med državami članicami in ali so izkrivljale ali bi lahko izkrivljale konkurenco.
- 24 Vendar pa je Sodišče pristojno za to, da predložitvenemu sodišču predloži vse pomembne elemente za razlago prava Unije, ki lahko temu omogočajo presojo o skladnosti nacionalnega ukrepa s tem pravom za izdajo sodbe v zadevi, o kateri odloča (glej zgoraj navedeni sodbi *Enirisorse*, točka 24, in *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, točka 23). Na področju državnih pomoči lahko nacionalnemu sodišču predloži zlasti elemente razlage prava Unije, s katerimi bo lahko ugotovilo, ali je mogoče neki nacionalni ukrep šteti za državno pomoč v smislu prava Unije (glej v tem smislu zlasti sodbo z dne 22. novembra 2001 v zadevi *Ferring*, C-53/00, Recueil, str. I-9067,

točka 29; zgoraj navedeni sodbi Enirisorse, točki 25 in 51, in Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, točki 54 in 72, ter sodbi z dne 17. julija 2008 v zadevi Essent Netwerk Noord in drugi, C-206/06, ZOdl., str. I-5497, točka 96, in z dne 5. marca 2009 v zadevi UTECA, C-222/07, ZOdl., str. I-1407, točki 41 in 47).

- 25 Ugotoviti je treba, drugič, da čeprav se zdi, da je predložitveno sodišče že ugotovilo, da zadevne subvencije iz postopka v glavni stvari so državne pomoči, se vprašanja, ki si jih zastavlja, kot so razvidna iz točk od 16 do 18 te sodbe, nanašajo na same pogoje za obstoj državne pomoči v smislu prava Unije, kot bo ugotovljeno ob vsebinski presoji predloga.
- 26 Ker pa je Komisija predlagala, da se predložitvenemu sodišču predložijo pojasnila glede, prvič, pojma nove pomoči, za katero velja obveznost predhodne priglasitve, in, drugič, odgovornosti prejemnika nezakonite pomoči, je treba ugotoviti, da se dvomi predložitvenega sodišča ne nanašajo na ta vprašanja, saj kaže, da je o njih vsaj delno odločilo. Poleg tega ni predložilo dejanskih in pravnih dejavnikov, ki so potrebni za presojo teh vprašanj.
- 27 Na podlagi zgoraj navedenega je treba šteti, da se s predloženim vprašanjem sprašuje, ali je treba pravo Unije razlagati tako, da subvencije, izplačane v okoliščinah iz spora o glavni stvari, na podlagi nacionalne zakonodaje, ki določa izplačilo predujmov pred odobritvijo sporazuma, lahko pomenijo državno pomoč.
- 28 Po mnenju italijanske vlade je to vprašanje brezpredmetno in ga je zato treba razglasiti za nedopustno. Trdi namreč, da se vprašanje opredelitve subvencij iz postopka v glavni stvari kot državnih pomoči sploh ne postavlja, saj se te nanašajo na obdobje od leta 1976 do leta 1980, torej na obdobje, ko trg kabotaže še ni bil liberaliziran.

- 29 V zvezi s tem je treba spomniti, da je domnevo upoštevnosti, povezano z vprašanji za predhodno odločanje, ki jih postavijo nacionalna sodišča, mogoče zavrni samo v izjemnih primerih, ko je popolnoma očitno, da predlagana razlaga določb prava Unije ni v nobeni zvezi z resničnostjo oziroma s predmetom spora o glavni stvari ali da je težava le hipotetična (glej zlasti sodbi z dne 4. oktobra 2007 v zadevi Rampion in Godard, C-429/05, ZOdl., str. I-8017, točki 23 in 24, ter z dne 11. decembra 2008 v zadevi M.I.V.E.R. in Antonelli, C-387/07, ZOdl., str. I-9597, točka 15 in navedena sodna praksa).
- 30 Treba pa je ugotoviti, da je vprašanje opredelitve subvencij iz postopka v glavni stvari povezano s predmetom spora med družbo TDM in Italijo ter da se ne nanaša na hipotetično težavo, saj mora predložitveno sodišče za razrešitev tega spora ugotoviti, ali je družba Tirrenia prejela državno pomoč. Zato je postavljeno vprašanje, kakor je bilo preoblikovano, dopustno.

Vprašanje za predhodno odločanje

- 31 Spomniti je treba, da morajo biti v skladu z ustaljeno sodno prakso za ugotovitev obstoja državne pomoči izpolnjeni vsi naslednji pogoji. Prvič, pomoč mora dodeliti država ali mora izhajati iz državnih sredstev. Drugič, pomoč mora vplivati na trgovino med državami članicami. Tretjič, prejemniku mora zagotoviti prednost. Četrto, mora izkrivljati ali bi lahko izkrivljala konkurenco (glej v tem smislu zlasti sodbo z dne 21. marca 1990 v zadevi Belgija proti Komisiji, imenovana „Tubemeuse“, C-142/87,

Recueil, str. I-959, točka 25; zgoraj navedene sodbe Altmark Trans in Regierungspräsident Magdeburg, točki 74 in 75; Enirisorse, točki 38 in 39, in Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, točki 55 in 56; sodbo z dne 1. julija 2008 v združenih zadevah Chronopost proti UFEX in drugim, C-341/06 P in C-342/06 P, ZOdl., str. I-4777, točki 121 in 122, ter zgoraj navedeni sodbi Essent Netwerk Noord in drugi, točki 63 in 64, in UTECA, točka 42).

- 32 V obravnavani zadevi prvi pogoj ni del vprašanja in ne vzbuja pomislekov, saj so bile subvencije iz postopka v glavni stvari izplačane na podlagi zakona št. 684 in so bile krite, kot je razvidno zlasti iz njegovih členov 18 in 19, iz državnega proračuna.
- 33 Ob upoštevanju razlogov predložitvene odločbe, kot so navedeni v točkah od 16 do 18 te sodbe, je treba najprej proučiti tretji pogoj, nato pa skupaj drugi in četrti pogoj.

Prednost, ki je bila zagotovljena podjetju prejemniku

- 34 Za državne pomoči se štejejo pomoči v kateri koli obliki, ki lahko neposredno ali posredno dajejo prednost podjetjem ali ki jih je treba razumeti kot gospodarsko korist, ki je upravičeno podjetje v normalnih tržnih razmerah ne bi dobilo (zgoraj navedene sodbe SFEI in drugi, točka 60; Altmark Trans in Regierungspräsident Magdeburg, točka 84; Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, točka 59, in Essent Netwerk Noord in drugi, točka 79).

- 35 Nasprotno pa – če je treba državni poseg šteti za nadomestilo v zameno za storitve, ki so jih opravila upravičena podjetja za izvedbo obveznosti javnih služb, tako da taka podjetja v resnici ne uživajo finančne koristi in ukrep ne učinkuje tako, da jih postavi v ugodnejši konkurenčni položaj, kot ga imajo konkurenčna podjetja – taka pomoč ne pomeni državne pomoči v smislu prava Unije (glej zgoraj navedeni sodbi Ferring, točki 23 in 25, in Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, točka 87, ki sta bili izdani v odgovor na vprašanja za predhodno odločanje, predložena pred izdajo sodbe Corte suprema di cassazione z dne 19. aprila 2000 iz postopka v glavni stvari, ter sodbi Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, točka 60, in Essent Netwerk Noord in drugi, točka 80).
- 36 Vendar morajo biti izpolnjeni nekateri pogoji, da bi se tako nadomestilo v konkretnem primeru izognilo opredelitvi za državno pomoč (zgoraj navedene sodbe Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, točka 88; Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, točka 61, in Essent Netwerk Noord in drugi, točka 81).
- 37 Prvič, podjetje, upravičeno za prejetje takega nadomestila, mora biti dejansko pooblaščen za izvajanje obveznosti javnih služb, te obveznosti pa morajo biti jasno opredeljene (zgoraj navedene sodbe Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, točka 89; Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, točka 62, in Essent Netwerk Noord in drugi, točka 82).
- 38 Drugič, merila, na podlagi katerih se izračuna nadomestilo, morajo biti določena vnaprej, objektivno in pregledno, da se prepreči nastanek gospodarske koristi, ki bi dajala upravičenemu podjetju prednost v primerjavi s konkurenčnimi podjetji (zgoraj navedene sodbe Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, točka 90; Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, točka 64, in Essent Netwerk Noord in drugi, točka 83).

- 39 Tretjič, nadomestilo ne sme preseči tega, kar je potrebno za kritje vseh ali dela stroškov, ki nastanejo z izvajanjem obveznosti javnih služb, ob upoštevanju s tem povezanih prihodkov in primernega dobička za izvajanje teh obveznosti (zgoraj navedene sodbe Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, točka 92; Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, točka 66, in Essent Netwerk Noord in drugi, točka 84).
- 40 Četrtrič, navedeno nadomestilo mora biti določeno na podlagi analize stroškov, ki bi jih povprečno podjetje, dobro upravljano in ustrezno opremljeno s potrebnimi sredstvi za zadostitev zahtevam javnih služb, imelo pri izvajanju teh obveznosti, ob upoštevanju s tem povezanih prihodkov in primernega dobička od izvajanja teh obveznosti (zgoraj navedene sodbe Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, točka 93; Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, točka 67, in Essent Netwerk Noord in drugi, točka 85).
- 41 V obravnavani zadevi je iz členov 8 in 9 zakona št. 684 razvidno, da so bile subvencije iz postopka v glavni stvari namenjene opravljanju storitev prevoza med celino ter večjimi in manjšimi italijanskimi otoki, ki bi morale zagotoviti zadovoljitev potreb v zvezi z gospodarskim in socialnim razvojem zadevnih dežel in zlasti območja Mezzogiorno. Sporazumi, sklenjeni s podjetji, ki so prejemniki subvencij, bi morali določati obveznosti glede povezav, ki jih je treba zagotavljati, pogostosti teh povezav in vrste plovila, ki se določi za vsako povezavo. Razvidno je tudi, da so bili prejemniki subvencij pooblaščen za izvajanje obveznosti javnih služb.
- 42 Člen 7 zakona št. 684 med drugim določa, da morajo subvencije zagotoviti opravljanje storitev v uravnoteženih gospodarskih razmerah in da se te subvencije predhodno določijo na podlagi neto prihodkov, amortizacije naložb, obratovalnih in organizacijskih stroškov ter stroškov financiranja.

- 43 Vendar predložitveno sodišče v svoji odločbi poudarja, da so bili ekonomski elementi in elementi poslovanja, ki jih je treba upoštevati pri sklepanju sporazumov na podlagi zakona št. 684, opredeljeni šele z dekretom predsednika republike št. 501 z dne 1. junija 1979 in da je Italija navedene sporazume z vsakim od podjetij skupine Tirrenia sklenila šele julija 1991, za obdobje dvajsetih let in z začetkom veljavnosti 1. januarja 1989. Med celotnim obdobjem, ki je upoštevno v sporu o glavni stvari, in sicer od leta 1976 do leta 1980, ter do odobritve navedenih sporazumov so se subvencije iz postopka v glavni stvari na podlagi člena 19 zakona št. 684 izplačevale kot predujmi.
- 44 Iz tega je razvidno, da so se ob neobstoju navedenih sporazumov subvencije iz postopka v glavni stvari med celotnim zgoraj navedenim obdobjem izplačevale, ne da bi bile jasno opredeljene obveznosti javne službe, ki jo morajo opravljati prejemniki, ne da bi bila predhodno objektivno in pregledno določena merila, na podlagi katerih je bilo izračunano nadomestilo za te obveznosti, ter ne da bi se zagotovilo, da to nadomestilo ne presega zneska, potrebnega za pokrivanje stroškov, ki so nastali pri izpolnjevanju navedenih obveznosti. Ker ne izpolnjujejo niti četrtega pogoja, navedenega v točki 40 te sodbe, navedene subvencije torej ne izpolnjujejo nobenega od pogojev, na podlagi katerih se je mogoče izogniti temu, da se nadomestilo za obveznosti javne službe – zaradi neobstoja prednosti za zadevno podjetje – opredeli kot državno pomoč v smislu prava Unije.
- 45 Okoliščina, da so bile subvencije izplačane v obliki predujmov, čakajoč na odobritev sporazumov – ki so bili poleg tega sklenjeni in so začeli veljati šele čez več let – v zvezi s tem ni upoštevna. Ne izniči namreč prednosti, ki so jo imeli prejemniki, niti učinkov, ki jih taka prednost lahko ima na konkurenco, če niso izpolnjeni vsi zgoraj navedeni pogoji.
- 46 Prav tako ni pomembno, da je moral prejemnik subvencij iz postopka v glavni stvari uporabljati tarife, ki jih je predpisal upravni organ. Čeprav je namreč glede na zgoraj navedena merila obstoj takih tarif pomemben za presojo stroškov, povzročenih

z izvajanjem obveznosti javnih služb, ob upoštevanju s tem povezanih prihodkov, to ne vpliva na obstoj prednosti, ki je bila odobrena prejemniku subvencije, če vsi ti pogoji niso izpolnjeni.

Škodovanje trgovini med državami članicami in nevarnost izkrivljanja konkurence

⁴⁷ Kot je bilo navedeno v točkah od 16 do 18 te sodbe, predložitveno sodišče meni, da se v postopku v glavni stvari postavlja vprašanje škodovanja trgovini med državami članicami in nevarnosti izkrivljanja konkurence.

⁴⁸ Italijanska vlada je nasprotnega mnenja in trdi, da trg kabotaže v upoštevnem obdobju ni bil liberaliziran, saj je do liberalizacije prišlo šele z Uredbo Sveta (EGS) št. 3577/92 z dne 7. decembra 1992 o uporabi načela prostega pretoka storitev v pomorskem prometu med državami članicami (pomorska kabotaža) (UL L 364, str. 7), in natančneje, kar zadeva kabotažo s sredozemskimi otoki, 1. januarja 1999. Na obravnavi je navedla, da ni v letih od 1976 do 1980 na notranjih povezavah, kjer je bila prisotna družba Tirrenia, deloval noben gospodarski subjekt iz drugih držav članic, medtem ko je družba TDM trdila, da je bila na teh povezavah prisotna družba, ki je nastala ob združitvi italijanske in španske družbe.

⁴⁹ V zvezi s tem je treba poudariti, da dejstvo, da je odprava omejitev svobode opravljanja storitev v pomorskem prometu znotraj držav članic nastopila po obdobju, ki je upošteveno za postopek v glavni stvari, še ne pomeni nujno, da subvencije iz postopka

v glavni stvari niso mogle vplivati na trgovino med državami članicami in da niso izkrivljale konkurence ali niso pomenile nevarnosti njenega izkrivljanja.

50 Na eni strani namreč ni mogoče izključiti, kot zatrjuje družba TDM, da je bila družba Tirrenia za zadevne notranje povezave v konkurenci s podjetji iz drugih držav članic, kar mora preveriti predložitveno sodišče. Na drugi strani ni mogoče izključiti niti, da je bila s temi v konkurenci za mednarodne linije in da je – ob neobstoju ločenega računovodstva za njene različne dejavnosti – obstajalo tveganje navzkrižnih subvencij, kar v obravnavanem primeru pomeni tveganje, da so bili prihodki od dejavnosti kabotaže, za katero je prejela subvencije iz postopka v glavni stvari, uporabljeni za dejavnosti, ki jih je opravljala na navedenih mednarodnih povezavah, kar mora prav tako preveriti predložitveno sodišče.

51 Vsekakor mora ob upoštevanju teh navedb in dejanskega stanja iz postopka v glavni stvari preveriti, ali bi lahko subvencije iz postopka v glavni stvari vplivale na trgovino med državami članicami in ali so oziroma bi lahko izkrivljale konkurenco.

52 Ob upoštevanju vseh teh ugotovitev je treba na predloženo vprašanje odgovoriti, da je treba pravo Unije razlagati tako, da subvencije, izplačane v okoliščinah iz spora o glavni stvari, na podlagi nacionalne zakonodaje, ki določa izplačilo predujmov pred odobritvijo sporazuma, pomenijo državno pomoč, če bi te subvencije lahko vplivale na trgovino med državami članicami in če izkrivljajo oziroma bi lahko izkrivljale konkurenco, kar mora preveriti nacionalno sodišče.

Stroški

- 53 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Pravo Unije je treba razlagati tako, da subvencije, izplačane v okoliščinah iz spora o glavni stvari, na podlagi nacionalne zakonodaje, ki določa izplačilo predujmov pred odobritvijo sporazuma, pomenijo državno pomoč, če bi te subvencije lahko vplivale na trgovino med državami članicami in če izkrivljajo oziroma bi lahko izkrivljale konkurenco, kar mora preveriti nacionalno sodišče.

Podpisi